

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

D. A. Tractatus De Privilegiis Ecclesiae

Zanchi, Lelio

Veronae, M. D. LXXXVI.

Sexagesimum Septimum Priuilegium.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61627](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61627)

quando sumus in violenta præsumptione, vt in d. ca. affertè. Hic igitur habes quando præsumptio sit probanda, vel alleganda, & quando ex violenta, possit quis damnari.

S U M M A R I V M.

- 1 Iuramenti forma quam faciunt Episcopi in accipiendo dignitatem à Papa.
- 2 Episcopi iurant fidelitatem Romanæ Ecclesie.
- 3 Imperator iurat, & qua forma vtitur in accipiendo coronam, & vñtionem.
- 4 Imperatoris iuramentum ad quæ se extendit.
- 5 Iuramenti forma quæ præstatur per clericos inferiores.
- 6 Iuramenti forma quæ præstatur per vasallum Domino feudi.
- 7 Iuramentum est obligatorium ad præstandam fidelitatem.
- 8 Iurare per Deum magis fuit permissum, quàm per creaturas ne quis incidat in crimen idolatriæ.
- 9 Iuramenti forma alia sit solo sermone, alia quæ sit interuentu alicuius rei sacræ.
- 10 Iuramentum non est præstandum nisi in dubiis, & necessariis.
- 11 Pœna periurij est sicut de aliis mortalib. & ut in terribili iudicio puniatur.
- 12 Hæreticus est qui credit Papam non habere potestatem condendi.
- 13 Prelatus tenetur iuuare Papam ex debito iuramenti contra Principem. Et an contra filios, & parentes proprios?
- 14 Prelatus iurans non reuelare consilium, vel secretum intelligitur de honesto.
- 15 Papæ consilium intelligitur semper honestum.
- 16 Episcopo non licet compellere clericos ad iurandum nisi dispensatio rerum ecclesiasticarum commissa fuerit.
- 17 Iuramentum obligat ad soluendas vsuras licet postea illas repetere valeat.
- 18 Iuramentum extortum per metum seruatur si seruari potest sine interitu salutis eternæ.
- 19 Iuramentum in iudicio est triplex voluntarium, necessarium, iudiciale.
- 20 Iuramentorum effectus est, quia ex eis datur actio in factum.

Sexagesimum Septimum Privilegium.

ECCLESIA gaudet privilegio, † ex quo dat formam iuramenti, quod faciunt Episcopi recipientes dignitatem à Papa. In hunc enim modum iuramentum suscipiunt. Iurât fidelitatem Sancto Petro. Præstatur ei fidelitas, seruando illam viuam fidem, quam Beatus

- tus Petrus seruauit, & docuit, & ita uidetur per hoc iuramentum
- 2 se astringere ad seruandam fidem catholicam. † Iurant fidelitatem Romanę Ecclesię, & Pape existenti, & successoribus suis. Iurant quòd non erunt neque in consilio; neque in facto, vt vitam perdat, aut membrum. Quòd consilium aut per se, aut per literas, aut per nuncium manifestabunt ad eius damnum. Quòd adiuuabunt Papatum Romanę Ecclesię, & regulas sanctorum Patrum. Quòd vocati ad Synodum veniēt: Legatum Apost. sedis in eundo, & redeundo, honorificè tractabunt: & Limina Apostolorum visitabunt, c. Ego. N. Episcopus de iur. iur. Hęc est igitur forma iuramenti, qua vtuntur per sancta Euangelia Episcopi, vt
  - 3 dixi, & hoc in eorum consecratione traditur. † Et alia forma iuramenti qua vtitur Imperator, accipiendo vnctionem, consecrationem, ac coronā. Iurat in manibus cuiusdā ad hoc specialiter deputati per Pontificem Maximum. † Hęc est forma. Imperator N. promittit, & tactis sacro sanctis Euangelijs, iuramento firmavit, q̄ eandem Ecclesiam, & fidē catholicā pura fide, totisq; viribus, conseruabit reuerenter, & etiam defendet, omnemq; hæresim, schisma, & hæreticos quoslibet, fautores, receptatores, & ipsorum defensores exterminabit pro posse suo, ac nunquam cum sarraceno, pagano, schismatico, seu alio quolibet, communiorem catholicę fidei non habente, aut cum aliquo alio Romanę Ecclesię inimico vel rebelli, seu eidem manifestè suspecto, vnionem quamlibet, seu parentelam, aut confederationem, non habebit, sed Papam præsentem, & successores suos manutenere, defendere, & conseruare, contra omnes homines cuiuscunque existerent præeminētię, dignitatis vel status. Eidem etiam iurat manutene re semper, atque seruare priuilegia omnia per prædecessores suos, Reges ac Imperatores Romanos præfactę Romanę Ecclesię, & alijs quibuslibet Ecclesijs quocunque tempore concessa, confirmat, innouat. Concedit Terras, & Prouincias recognoscit, & eas denuo Ecclesię donat, promittitque in eis nullam per se, nec per alium iurisdictionem exercere. Sub eo iuramento promittit ne dum Ecclesiā, sed Ecclesiasticam libertatem, bona, iura, Prælatos, & Ecclesiarum ministros, manutenere, conseruare, atque defendere suo posse. Et vt latius in elem. in cap. Romani de iur. iur. † De iuramento autem quòd præstat per inferiores clericos habetur in cap. quanquam 23. dist. † De iuramento quòd præstat per vasallum Domino fæudi, habetur in cap. de forma 22. q. 5. & de multiplici iuramento, habetur per Specul.
  - 4
  - 5
  - 6

7 Spec. de iureiurand. §. 1. vers. illud autem. † Quare requiruntur iuramenta ad præstandam fidelitatem? Non ne potest præstari fidelitas absque iuramento? Certè sic, sed iuramentum est obligatorium, ad eam præstadam. Ratio aut fuit hæc. Quia iurare est aliquid Deo teste dicere. Iuramentum est vox ipsius iurantis vel actus ipse, vel ipsum, quod iuratur. Causa institutionis, una est, propter infirmitatem hominum, de facili dubitatum. Cum enim volumus aliquibus persuadere, quod eis esset vtile, & non credunt simplici verbo, permittitur nobis iurare cap. non est, & capitu. ita ergo capit. si per peccatum 22. q. 1. Alia causa est, propter idololatriam. Sicut enim concessum fuit, ut hostias Deo immolarent, nec eas offerret demonibus. † sic potius permissum fuit, ut per Deum iurarent, quam per creaturas, ne inciderent in crimen idololatriæ.

8 cap. considera 22. q. 1. † Forma autem iuramenti alia fit solo sermone: Alia fit interuentu alicuius rei sacræ. Illa quæ solo sermone fit, secundum tria tempora triplex inuenitur. Aliter enim iurabant in veteri lege: Aliter in primitiua Ecclesia: Aliter hodie. In lege veteri iurabatur viuit Dominus. Viuit anima mea. Hæc addat mihi Dominus, cap. & iurabant 22. quæstio. 1. In primitiua Ecclesia, iurabatur. Testis est mihi Dominus: Testis est mihi conscientia, hoc dico coram Deo, capitu. si peccatum 22. quæstio. 1. Hodie iuratur per Deum, & sic me Deus adiuet, cap. de parentela

10 27. quæstio. 6. † Iuramentum autem non est præstandum nisi in dubijs, & necessarijs, cum pigri sint homines ad credendum, capit. Si peccatum supra allegatum inefficacum probationum, recurritur ad iuramenta, capitu. fina. de iureiurand. Est enim iuramentum maximum litium expediendarum remedium, l. 1. ff. de iureiuran. Ex causis igitur supra scriptis adinuentum est iuramentum, & etiam forma iuramenti, & si quis cadit in periurium,

11 eius † pœna est sicut de alijs mortalibus, capitu. prædicandum, 22. quæstio. 1. & fit intestabilis, capitu. paruuli 22. quæstio. 5. Azo. in autem iurandum, quod præst. ab his in rub. dicit, quod pœna est, ut interribilli iudicio puniatur, & fit cum Iuda in inferno. Potest ergo hic colligi quod Episcopus non seruans, vel seruari non faciens canones, incidit in periurium, cum iuret defendere, & retinere canones. Non enim defendit, nec retinet, quæ non seruat, nec seruari facit, glo. in cap. sacerdotes 11. q. 7. quæ dicit, quod à Prælato non seruante canones, potest recedi, sic ut receditur ab excommunicato, & ab alio præciso ab Ecclesia, & quoniam vtrunque dictum, simpliciter intellectum, satis acerbum est

- dicerem, quòd procedunt ubi ex contemptu, quis non seruat, nec seruari faciat canones. Tunc enim Prælatus est periurius, & licet ab eo receditur, vt in d. gl. est enim hæreticus in cap. alieni 2. q. 7. & per illum textum, restringitur illa gl. quòd debeat intelligi
- 12 ¶ quòd hæreticus est, si credit Papam nõ habere potestatem condendi, cap. nulli fas 19. distinct. aliàs deponitur contemnens. 4. distinct. s. hæc, & si legibus de quo est glo. in cap. generale de elect.
- 13 lib. 6. Hic animaduerte, ¶ quòd Prælatus tenetur ex debito iuramenti iuuare Papã, et contra Principem suum. Periurus est ergo Prælatus, qui timore sui Principis secularis, non addiuuat Papam Et an teneatur iuuare contra filios, seu parentes proprios? Glo. in
- 14 cap. de forma 22. quæst. 5. Vtterius quæri potest. ¶ An Prælatus, qui iurauit consilium non reuelare, vel secretum? De quo fit intelligendum R. Est de honesto, non autẽ de inhonesto, sed de
- 15 hoc non est cogitandum. ¶ Nam consilium Papæ præsumendum semper esse honestum: Verum malum consilium non tenetur Prælatus, seu vasallus, celare, quia ad hunc casum iuramentum non se extendit, capit. 1. de iureiurand. libro 6. debet reuelari ei, qui potest prodesse, & non obesse, & facit gl. in d. capit. Ego N. Episcopus, q̄ si iurauit non reuelare secretum, quòd intelligitur de honesto, & non de alteri nociuo, tunc possum reuelare, non omnibus sed illi, qui potest prodesse, & non obesse, vt puta sacerdoti, qui admonet illum, vt oret pro illo, argumen. c. hoc videtur 22. q. 5. quòd bene not. & pro hoc est tex. iuncta gl.
- 16 in cap. verum 13. distinct. ¶ Nulli vero Episcopo licet compellere clericos ad iurandum, nisi aliqua rerum Ecclesiasticarum dispensatio commissa fuerit. Capit. nullus de iureiurand. Nec ignorandum, ¶ quòd iuramentum est tanti momenti, quòd si quis se obligauerit ad soluendas vsuras, ad eas soluendas non cogitur, nisi iurauerit, licet postea illas repetere valeat. Capit. debitorum de iureiurand. Monachi tamen qui pro debito Monasterii iurant stare in obstagio, & fideiussores qui indemnem iurauerunt creditorem seruare, iuramenta seruare coguntur Capit.
- 18 ex rescripto de iureiurand. ¶ Si iuramentum esset extortum per metum, si seruari potest sine interitu salutis æternæ seruandum. Et si Ecclesia Romana à tali iuramento absoluere consueuerit, capit. si vero aliquis eodem tit. Nec dici potest periurus sicut dici potest ille, qui ab Ecclesia venit remouendus, ex quo non necessitate, sed voluntate, venit contra iuramentum, capit. quærelam eodem titulo. Secus si iuramentum esset in præiudi-

iudicium iuris superioris, quo casu iuramentum non valet, capi-
tu, venientes eodem titu. † In iudicio autem triplex est iura-
mentum. Aliud voluntarium: Aliud necessarium. Aliud iudiciale,
Voluntarium defertur à parte parti, extra iudicium. Ita dicitur,
quia ex voluntate defertur, & voluntate suscipitur, vel recusatur
I. iurandum. ff. de rebus cred. & iureiuran. Necessarium dicitur
quòd necessitate à Iudice imposita defertur, & suscipitur, argu-
gumen. l. ultim. ff. de in lit. iurand. Nec enim potest hoc sacra-
mentum referri. Item nec recusari, nisi prætendatur iusta causa recu-
sationis, l. generaliter. §. sin autem. C. de rebus credito. & iureiu-
rand. Iudiciale dicitur, quia in eo pars vna alteri defert iussu, &
non est necessarium subire, immo potest recusari. Item potest &
referri l. delata eodem titulo. † Effectus autem prædictorum iura-
mentorum est, quia ex eis omnibus datur actio in factum, l. acto-
ri. C. de rebus cred. & iureiurand. & ita hic habes formam iu-
ramenti, & quomodo, & quando locum habeat, & quotu-
plex sit iuramentum, & quæ actio ab eis nascatur.

S U M M A R I V M.

- 1 Exceptio excommunicationis, vel periurij pro defensione Ecclesie potest
quis opponere.
- 2 Ad defendendum admittitur qui aliàs ab agendo repellitur.
- 3 Periurus, & quilibet admittitur ad defensionem Ecclesie suæ.
- 4 Excommunicati, & periuri non repelluntur à defendendo nec admittuntur
ad probandum, quod probatum non releuat.
- 5 Exceptio declinatoria debet esse prima, quæ opponitur ante aliàs exceptio-
nes coram Ecclesiastico si res est spiritualis.
- 6 Exceptiones, quæ opponi possunt sunt multæ.
- 7 Crimina mutua compensatione tolluntur.
- 8 Statuto cauetur, quod bannitus possit impunè offendi, & bannitus
excipit.
- 9 Statuto cauetur, vt bannitus non audiatur nec agendo nec excipiendo ban-
nitus excipit.
- 10 Reus licet non audiatur Iudicis officium tamen non silet.
- 11 Iudex ex officio potest repellere personas inhabiles à testimonio.